

Bescherming drinkwaterwinningen Overijssel beter geregeld

Onder regie van de provincies worden gebiedsdossiers voor waterwingebieden opgesteld, zo ook in Overijssel. Deze provincie is echter een stap verder. Niet alleen zijn voor alle 23 drinkwaterwinningen gebiedsdossiers vastgesteld. Voor de negen meest kwetsbare winningen is inmiddels ook een bestuursovereenkomst getekend met bijbehorend uitvoeringsprogramma en begint nu de uitvoering van de noodzakelijke maatregelen.

Begin vorig jaar stelden Gedeputeerde Staten van Overijssel gebiedsdossiers vast voor de negen meest kwetsbare drinkwaterwinningen in Overijssel, namelijk: Vechterweerd, Engelse Werk, Archemerberg, Mander, Hoge Hexel, Wierden, Espelose Broek, Holten en Herikerberg-Goor (zie H₂O nr. 7 uit 2010, pag. 4-5). Hiervoor heeft de Provincie Overijssel samen met Royal Haskoning, Vitens en de betrokken partijen de toestand van de drinkwaterwinningen beoordeeld.

Op 3 november jl. ondertekenden de betrokken partijen de bijbehorende bestuursovereenkomst. Deze regelt de uitvoering van de maatregelen. De partijen zijn naast de Provincie Overijssel en Vitens, de gemeenten Dalfsen, Ommen, Zwolle, Tubbergen, Twenterand, Wierden, Rijssen-Holten, Deventer, Hof van Twente én Rijkswaterstaat. Verder zullen LTO Noord Overijssel en Prorail betrokken worden bij de uitvoering van de maatregelen. De waterschappen Groot Salland, Velt en Vecht en Regge en Dinkel zijn niet direct als partij betrokken bij de uitvoering, omdat het aspect van de invloed van oppervlaktewater op de kwaliteit van drinkwaterwinningen uit grondwater landelijk in KRW-verband nog niet is uitgewerkt*. Wel hebben de waterschappen, Vitens en de Provincie Overijssel in een intentieverklaring afgesproken samen te werken aan een bestuurlijke overeenkomst over de bescherming van de kwaliteit van de Vecht ten behoeve van de drinkwaterwinning Vechterweerd. De KRW-opgave voor drinkwaterwinning wordt hierin meegenomen. De overeenkomst wordt naar verwachting in de loop van dit jaar ondertekend. Voor het Engelse Werk is Rijkswaterstaat (IJssel) bij het uitvoeringsprogramma betrokken.

De negen drinkwaterwinningen zijn theoretisch kwetsbaar tot zeer kwetsbaar voor verontreinigingen aan het maaiveld. Het ruwwater is beïnvloed door menselijke activiteiten. Bij één of meer afzonderlijke winputten zijn antropogene stoffen aangetroffen boven de drinkwaternorm. Per winning zijn tussen de vier en 18 stoffen boven de norm aangetroffen die afkomstig zijn van menselijke activiteiten. De bronnen van verontreiniging betreffen zowel puntbronnen, lijnbronnen als diffuse bronnen. Deze verontreinigingen zorgen ervoor dat aanvullende zuivering nodig is om van het gewonnen ruwwater drinkwater te maken. Bij de winning Vechterweerd zijn geen meetgegevens aanwezig aangezien de winning nog niet in gebruik is.

Bij zeven drinkwaterwinningen is de bescherming van de drinkwaterwinning conform het provinciaal kader niet of onvoldoende geborgd in de bestemmingsplannen.

Met het opstellen en vaststellen van de gebiedsdossiers is nu duidelijk wat de risico's zijn die aanwezige verontreinigingen vormen voor het halen van de doelstellingen voor de openbare drinkwatervoorziening. In de gebiedsdossiers zijn echter geen afspraken opgenomen over maatregelen met bijbehorende kosten en verantwoordelijke partij voor het uitvoeren daarvan. In het uitvoeringsprogramma zijn maatregelen opgenomen om de risico's op te heffen of te verminderen én is afgesproken wie deze maatregelen uitvoert en/of betaalt.

Kenmerk van de bestuursovereenkomst is dat de afspraken 'over bestuursgrenzen heen' gemaakt zijn. De overeenkomst en de wijze waarop die tot stand kwam, passen daarmee binnen de opzet van de nieuwe Drinkwaterwet, waarin 'bestuursorganen zorg dragen voor de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening' (artikel 2.1).

Selectie maatregelen

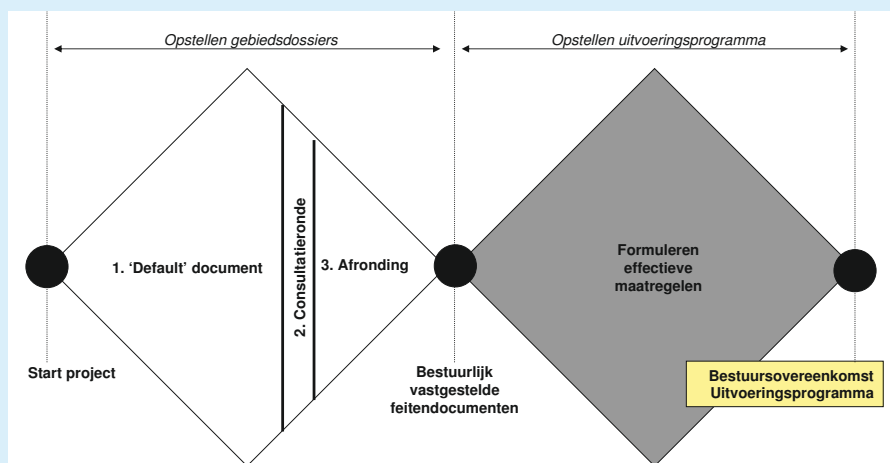
De kenmerken van het geohydrologische en geochemische systeem binnen het intrekgebied van een drinkwaterwinning bepalen hoe kwetsbaar een winning is voor belastende antropogene activiteiten aan het maaiveld. Deze kwetsbaarheid kan worden getypeerd door de reistijden van het grondwater vanaf het maaiveld tot de winputten en de spreiding daarvan. De reistijd bepaalt in combinatie met de stoffeïenschappen en de reactiviteit van de ondergrond in grote mate hoe lang het duurt voordat een antropogene stof vanaf het maaiveld in de winputten

terecht komt, en, wanneer omzettingprocessen een rol spelen, in welke vorm en concentratie. De relatie tussen verontreinigingen en emissies aan het maaiveld komt daarmee in veel gevallen vertraagd en/of gemaskeerd tot uiting in de ruwwaterkwaliteit.

De beschreven situatie leidt tot de volgende strategie bij de bepaling van de maatregelen:

- Bij (dreigende) overschrijding van de zogeheten 75%-norm in de winput verontreinigd grondwater afvangen, anders maatregelen aan maaiveld (brongerichte maatregelen);
- Bij (dreigende) overschrijding (landelijke) normen in en grote risico's voor ondiep grondwater binnen intrekgebied algemene maatregelen aan maaiveld om normen te bereiken of maatregelen gericht op reductie grootste risico's aan maaiveld c.q. voorkomen achteruitgang;
- Bij onvoldoende (ruimtelijke) bescherming bestemmingsplannen aanpassen of de kwaliteit van vergunningverlening en handhaving verbeteren;
- Bij onvoldoende informatie en/of ontbreken maatschappelijk verantwoorde maatregelen monitoring of onderzoek.

In de eerste planperiode (2010-2015) is nog niet geheel te overzien of de genomen maatregelen zullen leiden tot het bereiken van de KRW- en aanvullende nationale beschermingsdoelen. Hiertoe is te weinig informatie voorhanden over bijvoorbeeld trendontwikkeling, het functioneren van de bodem en de rol van de historische belasting daarin en de effectiviteit van de maatregelen. Voor deze periode is om deze redenen het uitvoeringsprogramma op de volgende drie pijlers gefundeerd: direct werkende maatregelen, monitoring en onderzoek

(vooral gericht op doelbereik en kosten-effectiviteit van de maatregelen). Evaluatie van de resultaten van deze drie pijlers in 2012 en 2014 leidt tot eventuele bijstelling en/of het schrappen c.q. toevoegen van maatregelen.

Vervolg

Voor de minder kwetsbare winningen stelt de Provincie Overijssel ook een uitvoeringsprogramma op. In 2012 wordt het uitvoeringsprogramma van de negen kwetsbare drinkwaterwinningen geëvalueerd. De

betrokken partijen hebben de bereidheid uitgesproken op basis van deze evaluatie en de gebiedsdossiers voor de overige winningen in 2012 te streven naar één integrale bestuursovereenkomst en uitvoeringsprogramma met maatregelen die horen bij de totaalopgave per winning op het gebied van waterkwaliteit en waterkwaliteitszekerheid.

Cors van den Brink (Royal Haskoning)
Menno ten Heggeler (Provincie Overijssel)
Jan van Essen (Vitens)

NOTEN

* Landelijk komt het aspect van de invloed van oppervlaktewater op de kwaliteit van drinkwaterwinningen uit grondwater pas in de tweede planperiode (2015-2021) aan de orde. Hierbij gaat het om oeverinfiltratiewinningen zoals Engelse Werk en Vechterweerd. Dit zijn grondwaterwinningen nabij een groter oppervlaktewater, waarbij in overwegende mate indirect oppervlaktewater wordt gewonnen (aandeel oppervlaktewater minimaal 60 procent). De kwaliteit van het infiltrerende oppervlaktewater bepaalt bij deze winningen in sterke mate de kwaliteit van het gewonnen grondwater.

Drinkwaterwingebied in de omgeving van Holten.